

Warszawa, dnia 04 grudnia 2015 r.

RZĄDOWE CENTRUM LEGISLACJI
DEPARTAMENT POSTĘPOWAŃ PRZED
TRYBUNAŁEM KONSTITUCYJNYM

RCL.DPTK.590.11/2015

INFORMACJA O WYROKU

TRYBUNAŁU KONSTITUCYJNEGO

Z DNIA 28 PAŹDZIERNIKA 2015 R. W SPRAWIE O SYGN. AKT K 21/14¹

I. Problem prawny.

Wnioskiem z dnia 3 października 2014 r., rozszerzonym następnie pismem z dnia 2 czerwca 2015 r., Rzecznik Praw Obywatelskich wystąpił o zbadanie zgodności z Konstytucją RP przepisu art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2012 r. poz. 361, z późn. zm.²) w zakresie, w jakim ustala w pierwszym przedziale skali podatkowej kwotę zmniejszającą podatek w wysokości 556 zł 02 gr. Zdaniem Rzecznika wysokość kwoty zmniejszającej podatek nie uwzględnia przyjętych w obowiązującym prawie kryteriów ubóstwa, a przez to stanowi przekroczenie swobody ustawodawcy w tworzeniu prawa podatkowego ze względu na naruszenie zasady sprawiedliwości społecznej.

II. Worzec kontroli.

Art. 2 (zasada sprawiedliwości społecznej) i art. 84 (obowiązek ponoszenia danin i ciężarów publicznych) oraz art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 31 ust. 3 (ochrona własności i innych praw majątkowych w związku z zasadą proporcjonalności) Konstytucji RP.

III. Treść orzeczenia.

Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych w zakresie, w jakim nie przewiduje mechanizmu korygowania kwoty zmniejszającej podatek, gwarantującego co najmniej minimum

¹ Dz. U. z 2015 r. poz. 1784.

² Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2012 r. poz. 361, 362, 596, 769, 1278, 1342, 1448, 1529 i 1540, z 2013 r. poz. 21, 888, 1027, 1036, 1287, 1304, 1387 i 1717, z 2014 r. poz. 223, 312, 567, 598, 773, 915, 1052, 1215, 1328, 1563, 1644, 1662 i 1863, z 2015 r. poz. 73, 211, 251, 478, 693, 699, 860, 933, 978, 1197, 1217, 1259, 1296, 1321, 1322, 1333, 1569, 1595, 1607, 1767, 1784, 1844, 1893, 1925 i 1932.

egzystencji, jest niezgodny z art. 2 i art. 84 Konstytucji RP. Ponadto Trybunał Konstytucyjny postanowił umorzyć postępowanie w pozostałym zakresie.

Z uzasadnienia omawianego wyroku wynika, że zasadniczym powodem uznania poddanego kontroli przepisu za niezgodny z Konstytucją RP jest brak mechanizmu korygującego, który pozwalałby kształtować wysokość kwoty zmniejszającej podatek dochodowy od osób fizycznych w sposób uwzględniający indywidualną zdolność podatnika do zapłaty tego podatku. Jak podkreślił Trybunał Konstytucyjny, brak wspomnianego mechanizmu korygującego prowadzi do wieloletniego utrzymywania kwoty zmniejszającej podatek na stałym poziomie i jej faktycznego uniezależnienia od sytuacji społeczno – gospodarczej oraz indywidualnych możliwości ponoszenia ciężarów publicznych przez podatników. Zdaniem Trybunału stanowi to „wadliwość prawa podatkowego niedopuszczalną w demokratycznym państwie prawnym”, ponieważ art. 27 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznym z zakresie zaskarżonym przez Rzecznika Praw Obywatelskich, nie uwzględniając zdolności podatkowej podatnika narusza zasadę sprawiedliwości podatkowej (art. 84 Konstytucji), zasadę sprawiedliwości społecznej oraz zasadę zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa (art. 2 Konstytucji).

W uzasadnieniu wyroku wyraźnie zaznaczono, że ustawodawca – korzystając z przysługującej mu szerokiej swobody regulacyjnej w zakresie prawa podatkowego – nie może jednak przerywać więzi między treścią obowiązku podatkowego a zdolnością do jego ponoszenia przez obywateli. Zdaniem Trybunału nie jest racjonalna ani sprawiedliwa regulacja prawna określająca wysokość kwoty zmniejszającej podatek w taki sposób, że nawet najubożsi obowiązani są ponosić ciężar podatkowy, gdy jednocześnie, ze względu na brak środków do życia, otrzymują oni transfery socjalne, np. w ramach pomocy społecznej dla osób ubogich. W rezultacie bowiem – poprzez zmniejszenie dochodów rozporządzalnych podatników – dochodzi do zjawiska uzależniania ich od korzystania z form pomocy społecznej. W ocenie Trybunału brak mechanizmu korygującego wysokość kwoty zmniejszającej podatek może prowadzić do uznania kwoty zmniejszającej podatek za instytucję pozorną.

Poddany kontroli przepis w zakresie wskazanym w sentencji orzeczenia utraci moc obowiązującą z dniem 30 listopada 2016 r.

IV. Wskazówki dla prawodawcy.

Trybunał Konstytucyjny przypomniał, że ustalając wysokość kwoty zmniejszającej podatek należy wziąć pod uwagę stan finansów publicznych państwa. Jednak przyjęte rozwiązania normatywne nie mogą prowadzić do rozerwania zależności między nałożonym obowiązkiem podatkowym a zdolnością ponoszenia ciężarów podatkowych przez podatnika i wydajnością (efektywnością) podatku. Jak podniósł Trybunał założenia te mogą zostać zrealizowane w różny sposób, jednak w przypadku utrzymania w systemie prawa podatkowego kwoty zmniejszającej podatek konieczne jest wprowadzenie odpowiedniego mechanizmu korygującego.

W punkcie 8 uzasadnienia wyroku Trybunał Konstytucyjny wskazał cechy, którymi powinien charakteryzować się mechanizm korygujący, aby nie naruszał zasad sprawiedliwości podatkowej i sprawiedliwości społecznej. Po pierwsze, należy go ukształtować tak, aby gwarantował adekwatność kwoty zmniejszającej podatek do celu, w jakim została ona ustanowiona. Po drugie, powinien on opierać się na wskaźnikach o charakterze ekonomicznym i społecznym, które pozwolą określić zobowiązanie podatkowe w sposób korespondujący ze zdolnością podatkową podatnika.

Joanna Knapińska
Dyrektor
Departamentu Postępowań przed Trybunałem
Konstytucyjnym
w Rządowym Centrum Legislacji

/-podpisano bezpiecznym podpisem elektronicznym
weryfikowanym przy pomocy ważnego
kwalifikowanego certyfikatu/

Sprawę prowadzi: Karol Grzybowski